

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE.

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.Redacció i Administració
General Barceló, 1. — 2.º
PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim i altres erbes a n-es qui s'ho guany

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol, Ferrer, 5.—Ca-l'amo Andreu Alcover, Plaça del Palau, 2.
A Palma: Llibreria d'En Gaspar Morey, 6.—Taller d'enquadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eularia, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brossa.—Llibreria d'Alomar y Fontdevila Brossa,

¡Es el Papa qui parla! ¡Fora capell tothom!

Secretaria d'Estat de Sa Santedat.

Del Vaticà, a 20 d'Abril de 1911.

Senyor Cardenal Aguirre i Garcia,
Arquebisbe de Toledo.

Emm. i Rdm. senyor meu molt venerat: ben conejudes son de Vostra Eminència les fordes desconcòrdies que, sobre tot aqueys derrers temps, han esclatat dins Espanya ab gran perjuy de sa causa de Deu i de l'Església, entre molts de catòlies, sa recitatut dels quals i sa seu sencera adhesió a la Relligió i a la Patria no's poren posar en dupte; desconcòrdies que provenen en gran part de conceptes inexactes i de falses interpretacions a ses regles directives donades ja d'abans per la Santa Seu. A fi de capturar tan greu inconvenient i per respondre a ses consultes someses a sa metixa Santa Seu, Sa Santedat m'ha passat per orde que fassa a sobre a Vostra Eminència ses següents Normes que tots es catòlics d'Espanya haurán d'observar feument:

1° Ha de mantenirse com-e principi cert que dins Espanya se pot sempre sostenir, com de fet sostenen molts nobilissimament, sa tesis catòlica i ab ella'l restabliment de l'unidat relligiosa. Es un dever, ademés, de tot catòlic es combatre tots ets errors que la Santa Seu ha reprovats, especialment es qui están inclosos a a n-el *Syllabus*, i ses llibertats de perdió que's «dret nou o lliberalisme» proclama, llibertats que, aplicades a l'Espanya, son estades ocasió de tants de mals. Aquesta acció de «reconquista relligiosa» s'ha de fer dins ses fites de sa lleialitat, utilisant totes ses armes licites qu'aquella posen mans des ciutadans espanyols.

2° S'existéncia des partits polítics es en si metixa llicita i honesta en quant ses seues doctrines i es seus actes no s'oposin a sa Relligió i a sa moral; pero en cap manera s'ha de confondre ni identificar l'Església ab cap d'aquells partits, ni ha de pretenir negú qu'Ella intervenga ab sos interessos i controvèrsies des partits per favorirne uns ab preferència a n-ets altres.

3° A negú es premès acusar o combatre com-e catòlics no-vertaders o no-bons tots aquells que per motiu ilegitim i ab un bon fi, sense abandonar may sa defensa des principis de l'Església, volen pertenèixer a n-es partits polítics que hi ha dins Espanya.

4° Per avitar millor tota idea inexacta en s'us i aplicació de sa paraula «lliberalisme», s'ha de tenir present sempre sa doctrina de Lleó XIII dins s'Enciclica «Libertas» de

20 de juny de 1888, com també ses importants instruccions comunicades, d'orde des metex Sum Pontific, per l'Eminentíssim Cardenal Rampolla, Secretari d'Estat, a l'Arquebisbe de Bogotá i a n-ets altres Bisbes de Colòmbia dins sa carta «Plures Columbiæ» de 6 d'abril de 1900, aont, entre altres coses, se llitx: «Ab aquesta matèria s'ha de tenir a la vista lo que la Suprema Congregació del Sant Ofici feu a sobre a n-es Bisbes de Canadá dia 29 d'agost de 1877, axò es: que l'Església, coudamnant es lliberalisme, no ha intentat condamnar tots i cada un des partits polítics que per ventura s'anomenen lliberals. Axò metex se declará també en carta que per orde del Papa vatx dirigir jo metex a n-el Bisbe de Salamanca dia 17 de febrer de 1891, pero afeginthi aquexes altres condicions, axò es: que's catòlics que s'anomenen lliberals, en primer lloc han d'acceptar de cor tots es capitols doctrinals que l'Església ensenya i han d'estar prontes a rebre tots ets altres que més enuant ella enseny; ademés, no s'han de proposar res que esplicita o implícitament e-hu haja condamnat l'Església; finalment, sempre que ses circumstancies e-hu exigesquin, no han de defogir may d'expressar ubertament, com es de raó, sa seu manera de sentir conforme en tot i per tot ab ses doctrines de l'Església.—Deya també sa metixa carta qu'era de desitjar que's catòlics triassen i prenguessun altre mot per anomenar es seus partits, no fos cosa que, anomenantse «lliberals», donassen a n-es feels occasió d'aquivoc o d'estranyesa; per lo demés, que no era permès notar ab censura teològica i molt manco tratar d'heretje es lliberalisme, si li donen un sentit que no es es que li dona l'Església quant el condamnà, i mentres l'Església no manifesti una altra cosa.»

5° Lo bo i honest que fan, diuen i sostenen ses personnes pertenexents a un partit qualsevol, pot i ha d'esser aprovat i apoyat de tots quants se tenen per bons catòlics i bons ciutadans, no solament en privat, sino també dins ses Corts, Diputacions i Ajuntaments i en tota sa vida social. S'abstenció i oposició *a priori* son inconciliables (contràries) a la Relligió i a la Pàtria.

6° En tots es casos pràctics aont es bé comú hu exigescas, convé sacrificar ses opinions particulars i ses divisions de partit a n-els interessos supremes de la Relligió i de la Patria, salva s'existència des meteys partits, sa disolució des quals negú ha de pretenir.

7° No's pot exigir de negú, com obligació de conciència, s'adhesió a un partit polític determinat ab esclusió d'altres ni pretenir qu'estiga obligat negú a renuiciar a ses seues prò-

pies i honestes conviccions polítiques, essent axí que dins es camp meraument polític es permès tenir diverses opinions, tant respecte de s'origen immediat des poder civil com respecte de s'exercici des metex i de ses várries formes de govern.

8° Es qui entren a formar part d'un partit polític qualsevol, han de conservar sempre integra sa seuia llibertat d'accio i de vot per negarse a cooperar de qualsevol manera a ses lleys i disposicions contràries a n-es drets de Deu i de la l'Església; i més tost estan obligats a fer, en esser hora, tot quant d'ells dependesca per sostenir positivament aquells drets. Exigir d'ets afiliats a un partit una subordinació incondicional a sa direcció des seus caporals, fins a n-es cas de que tal direcció fos oposada a sa justicia i a n-els interessos relligiosos, a ses ensenyances i reclamacions de la Santa Seu i des Bisbat,—seria una pretenció inmoral, que no pot suposar-se a n-es qui dirigexen aqueys partits, sense ofendre sa seuia rectitud i es seus sentiments cristians.

9° Per defensar la Relligió i es drets de l'Església dins Espanya contra es atacs creixents que sovint s'armen invocant «es lliberalisme», es permès a n-es catòlics organisar-se a diverses regions fora dels partits polítics fins ara existents i invoking sa cooperació de tots es catòlics indistintament, dins o defora de tals partits, mentres dita organiació no tenga caràcter antidiàstic, ni pretenga negar sa qualitat de catòlics a n-es qui preferexen astenir-se de prendrehi part.

10° Havent demostrat s'esperiència sa gran dificultat que hi ha sempre d'obtenir unions «habituals» entre's catòlics d'Espanya, s'es mester i es indispensable que hi haja concordansa d'accio, lo manco «per modum actus transeuntis», sempre qu'ets interessos de la Relligió i de la Patria exigescan una accio comú especialment «devant qualsevol amenassa d'atentat en dany de l'Església». Adherir-se prontament a tal unió o accio pràctica comú, es un dever imprescindible de tot catòlic, sia qual sia es partit polític a que pertenexen.

11° Ab ses eleccions tots es bons catòlics estan obligats a fer costat, no sols a n-es seus propis candidats, allà ont ses circumstancies permeten presentarne, sino també, quant axò no es oportú, a tots ets altres que oferessen garanties p'és bé de la Relligió i de la Patria, a fi de que surti elegit es major nombre possible de personnes dignes. Cooperar qualsevol ab sa seuia pròpia conducta o ab sa seuia pròpia abstenció a sa ruina de s'orde social, ab s'esperansa de que brolli de tal de catàstrofe i desgavellament un orde de coeses millor,—seria una actitud reprobable, que, p'és seu, fatal

efectes, vendria a esser casi una traïció envers de la Relligió i de la Patria.

12° No merexen reprendre es qui declaren que tot es seu desitx es que a n-es govern de s'Estat vajen reneguent, segons ses lleys de sa prudència i ses necessitats de la Patria, ses grans institucions i tradicions relligios-socials que feren altre temps tan gloria la monarquia espanyola; i, per lo tant, treballen pe's elevació progressiva de ses lleys i de ses regles de govern cap a u-aquell gran ideal; pero es necessari que aquestes nobles aspiracions les accompany sempre's propòsit ferm d'aprofitar tot quant de bo i d'honest e-hi haja dins ses costums i legislació d'ara per millorar eficacment sa situació relligiosa i social d'Espanya.

Per voluntat del Pare Sant prec vostra Eminència que fassa avinents aquexes Normes a tots es Reverendissims Prelats d'Espanya. Confa Sa Santedat que tals regles, no manco que tot es ses altres ensenyances i direccions des Sums Pontífics relatives a s'accio relligiosa-social des nostros temps, seran acullides i rebudes de tots es catòlics de ver i posades en pràctica sensa reserva, astenir-se de polèmiques inútils i perjudicials per si metex, i ab aquell esperit de sencera i filial sumisió a ses ordes de la Santa Seu, de relligiosa obediència a n-es Bisbes i de mútua caritat fraternal, qu'es lo unic que pot assegurar es triuf d'ets ideals cristians contra'ts inimics de l'Església i de la Patria dins sa nobilissima nació espanyola.

Li bes mentres tant humilment les mans, i ab sos sentiments de sa més fonda veneració, me repetesc de Vosstra Eminència humildissim segur i ver servidor. R. CARD. MERRY DEL VAL.

Madrid, 3 de matx de 1911.

Declaram que la present traducció es oficial.

E-hi ha un segell.—A., Arquebisbe de Filipos, Nunci Apostòlic.

Sa traducció a que's refereix lo Rdm. Sr. Nunci, es la castellana que noltros hem girada en mallorquí, paraula per paraula.

Roma ha parlat; a tots es qui's tenen per catòlics, a n-es qui's tenen p'és catòlics més fins i més sencers, les toca escoltar, veure qu'es lo que'l Papa mana, i ferho puntualment, sense deixar una til'la, i ferho de tot cor. Es ab ses obres, i no just de paraula, qu'em de demostrar que som catòlics fins. Es catòlics fins son, no es qui s'ho diuen, sino es qui de tot cor creuen el Papa i es Bisbes, i fan ni més ni pus que lo que'l Papa i es Bisbes volen i manen. Es distintiu, sa contrasenya des catòlics es s'obediència a n-el Papa i n-es Bisbes.

Siguem, idò, tots obedientissims a n-aquexes ordes que'l Papa mos acaba de dar. Siguem aquexes *Normes* sa nostra regla de conducta política i religiosa, i posemhi tot es nostro esment. tota sa nostra voluntat, totes ses nostres forces en se guir fidelissimament aquexes *Normes*.

Son del Papa, des Mestre de tots es Mestres, des Doctor de tots es Doctors, des Pastor posat de Deu per pasturar i comandar totes ses eueyes, totes ses ànimes de Deu. Es Deu metex que mos parla per boca del Papa; i jay d'aquell que no escolti i que no cregui i que no fassa lo que'l Papa diu i mana! ¡Més li voldria no esser nat!

Parla En Revenjoli. Escoltau i oireu

Repassó

Haurá d'esser curtet es que donarem avuy a n-es paperots anticlericals perque altres coses de més sustància mos ocupen ses columnes, com poren veure es nostros lectors. De totes maneres les estamenetjarem una mica an aquells paperots p'es desbarats més grossos qu'enflocaren dissapte passat.

I

Una infàmia de El Ideal

Es paperot republicà de Ciutat n'ha comesa una d'infàmia i grossa, insultant i calumniant de sa manera més desenfreida es Pares Jesuites de Monti-Sion de Ciutat, suposant que tots profanen brutíssima i sacrilegament es confessionari, i llavò se fixa ab un de dits Pares, sense anomenarlo, no per caritat, sino per covardia. I comet es paperot republicà tal indignitat contra's confessors de Monti-Sion, no d'una manera clara, que'l puguen agafar, sino a lo covart, parlant ab dos jocs de mánegues. Axò hu va fer dissapte, allà ont vuyt dies abans mos havia demanat es canvi.—No, senyoretjos de *El Ideal*, LA AURORA no pot mantenir ab paperots com es vostro cap altra relació que sa desventim i altres erbes que vos bestreguem pe'ses virollades i barbaridats qu'entefarau roy seguit contra l'Església i ses coses de Deu.

II

¿Qu'es axò des Vicari de sa Vileta?

Digué es paperot socialista dia 13 que s'altre dia aquex Sr. Vicari, com va anunciar de sa trona que'l Bisbe hi aniria a confirmar, va fer avinent que's qui havien de rebre tal sagrement, era «precis» que duguessen «un ciri», i «recomaná que fos de cera», perque, si hi duyen «una bugia» les ho «rebutjaria». I llavò diu tot xarpat; «Quin Vicari més fresc!» i demana si «ab unes quantes candeles, no tendria prou llum la verge».

Es vertaderament «fresc» aquí, es es manobra qu'ha escrites aquestes batayonades. Ni es Vicari demaná «ciris», ni demaná res per ell ni per «la verge». Es Vicari va fer just lo que s'es fet sempre: advertir a la gent que's nins i nines qu'han de rebre «s-

sagament de sa confirmació, han de dur un «ciri» o candela per com los confirmen, segons costum antiquissima de tot Mallorca; i ha d'esser una *candela*, no una *bugia*, perque ses bugies no son litúrgiques.

I aquestes *candeles*, que no solen esser *candeles*, sino *candelins*, no son ni p'és *Vicari* ni per «la verge»; son un'oferta que's fa a n-el Bisbe, que les dexa sempre pe'se's Església aont *confirma*, i servexen pe'se's funcions d'aquella Església.

Aqueys manobres socialistes no tenen aguant; se volen afilar en tot lo que no entenen, i per axò amollen aqueys rays de doys que s'ase i tot s'hi mor de riayes. ¡Quins cap-verjos, Senyor!

III

S'«Obrer Balear» contra En Revenjoli

Des gost ansá no hem passat cap dissapte que no rebetésem es desbarats més garrafals qu'enfloquen ets esriguedoretxos des paperot socialista. Fins dissapte passat aqueys subjectes no s'eren dignats contestarmos ni anomenarmos. Axò mos'tenia..... morts de riayes de veure una gent tan sèria i tan empulada com es *companys* socialistes, figurantse engranarmos ab sa llosa... ridicula des seu despreci. Pero tot té fi a n-aquest mon, fora s'amor de Deu. Es despreci aquell, segons vetx, ha acabat, i dissapte es paperot socialista romp es foc contra En Revenjoli, pero ¡de quina manera! S'«Obrer Balear», inimic de s'idea de Pàtria com-e bon socialista, inimic d'Espanya, fent sempre sa causa d'ets inimics d'Espanya, fent sa causa des francesos a n-el Marroc contra Espanya, defensant ets insultadors i infamadors d'Espanya, es malenat que té sa poca alatzha de fer tot axò, tracta En Revenjoli d'*antipatriota*.—¡Etxem, Maria-Ayna!

Llavò's paperot prova de defensar un tal Perez, confrare seu, mestre *laye*, d'unes quantes sabatades que li arrambarem sobre s'ensenyança *layca*. I diu es paperot socialista que s'ensenyança catòlica es «pesta».—Si, e-hu es p'En Barrufet i tots es seus missatges, entre's quals se conten tots es socialistes, més o manco *concients*

Diu també que sa «missió» de «s'escola catòlica» es «aturar qu'ets al-lots puguen aprendre».—Entenguemmos: «s'escola catòlica» té per «missió» ensenyantar la veritat de Deu i de totes ses coses, i «aturar» que la gent «aprengua» sa dolentia, sa blasfemia, s'iniquitat, barbàrie, es seuatjisme, qu'es lo que ensenya «s'escola layca», s'escola socialista.

Diu també es paperot socialista que «es catòlic» «son» «culpables de que's vuytanta per cent des fadrins qu'han correguda sa quinta a Ciutat l'any 1911 no sápigen fer una o ab un tasó»; «es catòlics» son «sa causa» «de sa poca cultura de qu'estan dotats ets espanyols»; «es catòlics» «han inquilada la Patria fins a deixarla dins sa miseria»; es catòlics «s'oposen a tota reforma que puga beneficiar s'Instrucció», i «a s'implantació de s'Escola Graduada», i «pretenen» «mantener es poble dins es seuatjisme».—Aont s'ha vist may un enfilay

de mentides més descarades? Ab sa desfeta de s'Imperi Romà qui salvà ses escoles dins Europa més que l'Església catòlica? Durant moltissims de sigles quines escoles e-hi havia dins Europa fora de ses Catedrals, Abadies, convents i parroquies? Jaont brollaren ses Universitats més que dins es claustres de ses grans Catedrals, de ses grans Abadies? ¿No es estada tal volta l'Església sa gran inimiga de s'analfabetisme, des no sebre-lletra? Sa regió de tota Espanya aont hi ha més poca gent que no sàpia lletgir i escriure ¿no es tal volta Navarra i ses Vascongades, precisament allà ont e-hi ha més religió i més catolicisme? ¿No es tal volta Baviera, aont casi tothom es catòlic, sa regió d'Alemanya aont e-hi ha manco analfabets?—Sí, es un ratx de mentides i calumnies tot axò que s'embolica es paperot socialista contra's catòlics, suposantlos inimics de s'instrucció.—¿Aont es catòlics se son oposats may a s'Escola Graduada? ¡Que hu diga's paperot socialista aont?—¿Que's catòlics han inquilada la Patria espanyola? ¡Quina mentidassa! Sa fe catòlica va crear la Pàtria espanyola, i la feu sa primera nació del mon; es s'impiedat, son es socialistes i demés revolucionaris es qui desfan i afonen l'Espanya, ¡son es socialistes, que tenen per bandera sa guerra a la Patria! ¡Miserables!

Llavò se destrempa s'«Obrer Balear» contra sa llimosna, i la califica de «maleida». Ido, com es que son tan trempats es socialistes per demanarne de llimosna? I se'n van precisament a n-es capellans i a n-es frares i a ses persones de religió! ¡No s'hi acosten per res a n-es Pares Mestres des Socialisme per que les donin pa, en no tenirne! ¡Es a sa gent d'Església que van! ¡Quins belitres, Senyor! Si un sa llimosna no la fés pe'sa cara de Deu, jaont les enviaria a n-es socialistes com van a demanar pa o diners per comprarne?

Llavò's paperot socialista romp ab blasfemies negant s'existència de Deu, dient es gran poca-cosa que a Deu sols l'acrediten uns miracles que no son vers, i per lo metex s'existència de Deu sols se funda en mentides. ¿No es ver qu'es horrible axo? ¡No es ver qu'oprimex es cor veure uns malenats tan malenats com aqueys esriguedoretxos des paperot socialista qu'escuten a n-el cel, que llansen aqueys gargays verinosos contra Deu, negant que hi ha Deu?... Senyor Deu de céls i terra, perdonauos, que no saben que's metjenquen!

IV

¡Malenats esriguedoretxos de s'«Obrer Balear»!

Sa seu malenansa es sols comparable ab sa seu ignorància. Perque la Biblia diu que Deu va fer sa llum a's primer dia, i llavo diu que va fer es sol a's dia quart, sostén es paperot socialista que's qui esrigueren la Biblia, son uns «esriguedoretxos», uns «grandissims mentiders», i que la Biblia es una «moxiganga» per es-pampolar bobians. ¿S'es vist res més barbatxo, més seuatje, més toxarrut, més carronya, més potenc qu'

aqueixa manera de discorrer de s'«Obrer Balear»? ¡I tenen es malenats que l'escriuen, sa *frescura* de dir que no hi ha hagut «cap sabi qu'haja espli-cat quina classe de llum fone que hi hagué desde's dia primer fins es dia quart» de sa creació! Pero, ¡beneyts, més que beneyts! per no dirvos un'altra cosa, que seria més vera, ¿vol dir «no hi ha hagut cap sabi» qu'haja sa-but esplicar axo? Si haguésse dit que voltros no hu sabeu que negú haja espli-cada tal cosa, segurament dirieu ver. Ido heu de sebre que fa més de cinquanta anys que's sabis de bon de veres están cansats d'esplicar axo que voltros deys que negú ha espli-cat. De manera, que si voltros no hu sabeu, es perque sou uns ignorants rematats i llavó presunits fins a la quinta potència. Ido sí, sa vertadera ciència, que no es impia, com ment Mestre Biel, aquell de ses *senayetes*, sino qu'es respectuosa ab sa Religió; sa vertadera ciència moderna ha espli-cat perfectament fa molts d'anys, axo que diu la Biblia que a's primer dia se va fer la llum i a's quart dia se va fer es sol. Es mot hebreu *or* qu'es-criigué Moyses i que la Vulgata llatina tradui per *lux* (*llum*), qu'es lo que va fer Deu es primer dia, era's fluit lluminós, com es fluit caloríic, electric, magnètic, i era irradiació, emanació, forsa generatriu i productora. Ab axo anaren congriantse totes ses coses, tenint totes principis de llum, calor, energia, i en tenien sobre tot a n-es primers temps en gran cantitat, particularment sa terra. Tant que's sabis la consideren com un astre apagat; per lo metex sa primeria tenia claror i calor de si metixa, i d'una madera uniform de pol a pol, no com ara que hi ha ses diferents zones: *torrida*, *tremades* i *glacials*. Es fet d'aver trobada gran cantitat d'abres enterrats ben endins a totes ses zones, abres *fossilificats*, fets pedra, tots d'una constitució consemblant i que no revelen diferencia ni diversitat de climes, sino un metex clima demunt tota la terra; aquex fet indica qu'un temps sa llum i sa calor eren iguals per tota la terra; i aquell temps va esser que's produiren ses plantes i ets obres, i, per lo metex, abans de resplandir a n-el cel es sol, sa lluna i ets estels. Ab axo sa potència lluminica de ses coses anava mancabant, de menera que tot seria arribat a romandre a les forques. Ales-hores es cossos celics: sol, lluna i estels, criats a n-es principi, Deu les convertí en grans centres lluminics, escitadors de llum per que resplandissen, per que iluminassen sa terra i tot lo altre. I llavo aparegueren resplandint an el cel i demunt la terra, i llavo se congiaren successivament dins la mar, a l'aire i demunt la terra, es pexos, es reptils, ets auells i animals, sa vida de tots ets quals suposa i demana indispensablement sa llum solar.

Ara bé, ¿quina contradicció e-hi ha en tot axo, o esriguedors de s'«Obrer Balear»? Veyam! digaumoshó aont es sa contradicció ni lo absurd de tal esplicació! No la mos hem tre-ta noltros des carabassot; es s'esplicació que sabis moderns, que hu son de bon de veres, i no per riure, com

es que voltros teniu per Mestres; es s'esplicació que donen demunt totes ses claricies qu'han pogudes treure de s'estudi ostinat de ses entranyes de sa terra i del mon sideral per via des telescopis i demés instruments d'escorcoll.—Si, es una solemnisima mentida lo que deys que sa ciencia desment la Biblia; sa ciencia de bon de veres confrima i comprova tot lo que diu la Biblia. Sa ciencia que desment la Biblia, es sa ciencia de perdiure, sa ciencia falsa, sa ciencia des toxarruts, des carrioyes, d'ets estrúmbols, des no-ninguns, axo es, sa ciencia mentidera des llibres aont voltros sou anats a beure, i per axo vos han abeurats, vos han emblanquins, vos han tosos, com uns xinos. En feys de compassió i de fàstic, o malenats escriguedors de s'*Obrer Balear!* I tenir s'atrevidament de tractar de «grandissims mentidors» ets homes de Deu qu'escrigueren la Biblia,

inspirats per l'Esperit Sant, qu'era Deu metex qui parlava pe'sa sua boca! ¡Ah malenats! ¡ah desgraciats! ¡Deu vos ilumin i vos perdón tantes de blasfemias, tantes de batayonades i besties!

V

S'Animalot pudent va esquiu

I tant com e-hi va; en totes ses quatre planes ni parla ni mota de cap capellá, frare ni monja, ni de cap cosa de religió; només e-hi surt En Pinyol *pinyolissim* ab un ratx de gloses *aygordeñeríssimes*, de lo més fat i insustancial que vos pogueu imaginar, contra En Revenjoli. ¡A n-axo se son reduides aquelles grans emenasses de que mos faria córrer devant, d'una manera feresta i més que no voldriem. Quin baladre, quin angana-beneys, quin cap-clos, quin tarambana que's *s'Animalot pudent!* ¡Quin *animalads!*

sa prenia es d'Aragó p'es de Mallorca. Ens conta, idò, En Ramón Muntaner dins sa seu Crónica immortal (cap. 38) que «lo senyor rey de Mallorques se vaé» ab el rey En Pere, i es plangué molt devant ell «de molts torts i novitats que el rey de França feya a Muntpesller e a la baronia». I que feu el rey En Pere? Ab so seu germá En Jaume «sobre aquests torts e injurias tramereten llurs missatgers al rey de França. E lo rey de France, axí com aquell qui havia gran desig de vaer lo rey en Pere Daragó, assenyaladament, trameslos a dir, que ell vendria a Tolosa, e ells que s'aparellassen quallá que's vaessen empero si ells volien, que ell vingués a Perpinyá o a Barcelona, que per amor dels que hi vendria volenters. E los reys amdos germans hagren (hagueren) gran plaer daquesta rahó, e tramereten li a dir, que la vista fos a Tolosa; e cuns aparellarense de venir a la dita vista».

S'altre famós cronista del rey En Pere, el cavaller En Bernat *des-Clot* mos conta (cap. 76) sobre s'entrevisita que'l Rey d'Aragó demanda a n-el de France que aquest «feuli resposta que seria en Tholosa après la festa de Nadal (1280) e que aquí poria parlar ab ell. E lo rey En Pere de Aragó parellá s'molt ricament de bons cavalls e de riques armes e de richs vestirs, e trams missatge al rey de Mallorcha, son frare, que s'aparellás ab sos cavallers e que anás ab ell. E quant foren aparellats, cavalcaren e anaren se'n vers Tholosa. E lo rey d'Aragó mena docentes alzembles (bisties de tragi) qui porraven l'arnés (els equi patjes), e altres docentes qui aportaven figures seques e *zabib* (panses) e dàtils e magranes dolses e molts confits. E quant entraren en Tholosa, primerament entraren quatrecents adzembles e puix entraren tots los cavallers e els cavalls en destre, qui eren cincents. Après entraren tots los escuders ab belles armes, a après entraren los cavallers, cavalcant en mules e en roçins, tots armats de riques armes noves; e lo rey d'Aragó e son frare lo rey de Mallorca vengueren pus, darrers de tot». El Rey de France sortí a rebrelos molt gentilment; i se passaren es tres reys, ab ab tota sa gentada que's acompañava, una partida de dies en festes, saraus i *borns* (*torneus*). I el rey En Pere, e-hu conta En *des-Clot*, «doná grans dons a cavallers e a *juglars* (glosadors); e l'oná als grans barons de richs cavalls e moltes fruytes e molts confits que havia feyt aportar de sa terra, dels quals los francesos n'eran molt desijosos». En Carles d'Anjou, rey de Nàpols i Sicilia, oncle del Rey de France i germá de Sant Lluís, havia de comparéixer a Tolosa per tro barse ab aquells tres reys a veure si's porien entendre ab el Rey d'Aragó, casat ab Madona Constança de Sicilia, fiya del rey Manfré, a n-e qui En Carles d'Anjou havia pres el reyne de Nàpols i Sicilia vencient ab una batalla aont En Manfré morí, i havent pres també 's seu germá Coralí i havia fet tayar es cap i es coll a Nàpolis; per lo qual el rey En Pere duya entre ceya i ceya venjar aquexes morts i ferse seus aquells reynes. No es que'l rey En Pere li hagués dit a negú que volgués fer res d'axò, perque era un *fa-i-calla* com es més gros del mon. Tothom e-hu veia qu'anava a n-axó i que's preparava a les sordes, pero jde quina manerà! Es primer que li manava por, era 'l Rey de Nàpols i Sicilia; ell no va creure prudent sortir des seus reynes, i per axò comaná a n-es seu fiy, el Princep de Taranto, que hi anás a Tolosa, i pregá fort ferm el Rey de France que'l guardás ben guardat a n-quest Princep, no fos cosa que'l Rey En Pere n'hi fés qualcua, perque «no havia persona al mon de qui ell tan gran dupte hagués com havia del senyor Rey en Pere d'Aragó», segons diu En Muntaner (cap. 38). El Rey En Pere feu molt bona cara a n-el Rey de France, pero no a n-el Princep de Taranto, «ans li estava molt brau e felló», diu es metex cronista, i afíx tot axò altre: «que'l rey de França e lo rey de Mallorques preseren (agafaren) un dia en la cambra lo seuyor rey d'Aragó e li dixerem, com podia esser, que ell no parlava ab lo princep? que bé sabia ell, que son parent era molt carnal,

axí com aquell quiéra fill de sa cusina, filla del Comte de Prohensa e d'altra part que havia per muller sa parenta carnal i filla del rey Dongria». ¿Que me'n direu? Ell el rey En Pre no volgué afluxar ni p'es seu germá ni p'es cunyat. I que fa 'l Princep de Taranto, per veure si hi posaria auguent de reblanir? Convida a dinar es tres reys; pero 'l rey En Pere no va admetre sa convidada, i es dinar ja no's va fer. En camvi «lo rey de Mallorques, diu En Muntaner, li feya molt d'honor» a n-el Princep, «e lo princep a ell». Ara figurau si axó li havian d'esser bons doblers a n-el rey En Pere, i si'n devia estar gayre content des seu germá de Mallorca.

I que aclariren el rey En Pere i el rey En Jaume ab s'entrevisita de Tolosa ab el Rey de France? Ben poca cosa, per culpa de tots.

El Rey de France parlà a n-el d'Aragó des sens nebotts, fíys de sa seu germana Elisabet, casada ab l'Infant En Ferrán de Castella, fill de N'Anfós X i nebó del rey En Pere. En Ferrán era s'hereu de la Corona, però se morí molt abans que son pare, i es germá segón En Sanxo, fort i no't mogues, volia esser s'hereu de la Corona, i havia ginyat son pare a ferlo jurar per tal a n-es seus Magnats, i uns e-hi havien consentit, pero altres no. El rey En Pere, com mirava tan lluny i badava tan poc, un dia cop en sec i sensa avisar negú, se'n entra ab una partida de gent dins Castella, s'entrega allá ont eren es dos Infants des mort, axò es, de l'Infant En Ferrán, i ja los m'aplega, i de d'allá cap a València! Los me tanca dins es castell de Xàtiva ben tancats, i allá los tenia ben cuydats i regositjats, criantlos axí com calia a fíys de rey. Axó hu va fer per que'l Rey de Castella may li pogués esser un contrari, sino un amic i aliat pe'sa fetaq'ell meditava sobre Nàpols i Sicília. Tant va esser axí que l'Infant En Sanxo se presentá a n-el rey En Pere, li jurá que si no amollava aquells Infants nebotts seus, que tenia a Xàtiva i li feya costat per esser Rey, qu'ell com-e Rey de Castella estaria sempre a les seues ordes i li faria costat contra tots ets altres reys i poders del mon.—Idò bé, el Rey de France a Tolosa demanda a n-el rey En Pere qu'amollás aquells nebotts seus, es dos Infants de l'Infant En Ferrán que tenia dins es castell de Xàtiva, i los tornás a sa mare, Madona Blanca, germana seu, axò es, del Rey de France. El rey En Pere li doná's vent per escampat, jbo estava ell per entregar aquell dos Infants a sa mare, qu'era entregarlos a n-el Rey de France! Axí el de France seria estat àrbitre de Castella com e-hu era el d'Aragó. El de France va comprendre que no hi havia res que fer, i per axò com el rey En Pere i el rey En Jaume li parlaren de lo de Montpellier, que no s'hi volgués aficar, pretenenthia *Senyoria Feudal* en perjudici del Rey de Mallorca, les va dir que hu sometria a n-es seu Consey i que faria lo que fos just. De manera que no quedaren a res i el Rey de France se'n torna a París, i el rey En Pere a Aragó, i el rey En Jaume tengué 's poc sentit de menar-se'n el Princep de Taranto a Perpinyá aont el va tenir vuyt dies fentli grans festes i quedant amiguissims. Ara digaume ab-e quins uys e-hu havia de veure el Rey d'Aragó que's seu germá fés tant la bona a n-es fiy des que havia mort es seu sogre i onclo i los havia desposseits de tots es seus Estats. A n-el rey En Jaume gli convenia més tenir content el Princep de Taranto i futur Rey de Nàpols o el Rey d'Aragó? ¿L' havia de treure may aquell de dins es fanc contra aquest? Va esser molt curt si hu va creure, i es fets massa hu demostrar, com veurem a n-es capitols següents.

Na Dent d'or

Axò era una senyora rica rica, que només tenia una fiya, que va nèixer ab una *dent d'or*, i an es testament li deixá que forsat forsat s'havia de casar ab un que tengués també una *dent d'or*; i si no, que la feya borda.

Aquella pobre al-lota qu'era ben ca-

¹ La'm contá Madò Catalina Neula de So'n Carrío.

rada i ben tayada de per tot i més viu qu'una centella, be'n tenia de pollastrells revel·lers i tenrals que li anaven devant i derrera, i li feyen la cort; pero, com cap d'ells tenia sa ditxosa dent d'or, la pobreta, ab molt se sentiment des seu cor, els havia de dir:

—¡A un' altre porta en donen dos!

Tan apurada arribà a estar de tanta de casera que tenia, qu'una vega da li escaparen aquestes paraules:

—¡Mal fos ab el dimoni me casaria, ab tal que tengués una dent d'or!

Aquelles paraules no caygueren en terra. En Barrufet les sentí, i ja hu crec que pren sa forma d'un fadriel·lo d'una vintena d'anys, alt, estirat, playent, ardit, gentil, ab una dent d'or. Se planta devant ca-quella al-lota, i tresca qui tresca carre amunt carrer avall, i mira qui mira pe'ses finestres i balcons de ca-aquella, i riu qui riu per que li vessen ses dents, sobre tot sa ditjosa dent d'or.

Un parey de criades desenfeynades l'afinen, i corrents a contarho a sa senyora!

—¡Senyoreta, venga i veurá qui galant jove se passetja per aquí devant! ¡I no fa més que mirar a ses nostres finestres i balcons, riu qui riu! ¡I mostra unes dents més blanques! ¡I en té una d'or!

—¿Que me deys? diu sa senyora.

—Lo que sent, senyoreta! diuen ses criades. ¡Venga! i vostè metixa se porà treure's gat des sac!

Na Dent d'or guayta per una finestra, i ja hu crec que'l guipa a n-aquell polissardo, mira qui mira per aquelles finestres i balcons, i riu qui riu, i mostra qui mostra sa dent d'or.

Aquella al-lota no va porer estar pus de tant fort que sa casera la petxucava, i diu a ses criades:

—Al-lotes, anau a l'acte an aqueix galant jove, i digauli si vol fer el favor de pujar.

Ses criades e-hi van, le hi diuen, i s'aliardo ja hu crec que hi pujá, ben peus alts, més xerevol·lo qu'un buscart.

—Mira, li diu *Na Dent d'or*, si no te dic per que t'he cridat, no hu sabràs. Te vatx a ensatar una cosa que no es propi de ses al-lotes s'ensatar-ho; pero jo me trop com cap altra al-lota del mon se sia trobada may. Aquí ont me veus, som una al-lota sense pare ni mare ni germá ni germana, rica de tot, que manetx ses dobles de vint a palades, pero mu mare 'm deixá a n-es testament que'm fa borda si no'm cas ab un que tenga una dent d'or com jo metixa. Molts en son venguts de galants joves a demanarme per casar, pero les he hagut de dir que no perque cap d'ells tenia cap dent d'or. Tu vetx que'n tens una, per lo metex, sols ab tu me puc casar. Ara ja veure tu que hi dius!

—¿Que hi be de dir? diu aquell revel·ler. ¡Que ja hu hauríem d'esser casats!

—Idò ¿quant mos casam? diu ella.

—¡Ara metex! diu ell.

—Bé, diu ella, i esperem demà, per tenir temps d'enrengar una mica sa cosa!

—Idò demà! diu ell. Demà ben demà m'entregaré ab tots es meus parents, amics i conegeuts per menar-te'n.

—Bé, idò, diu ella, quedam axi.

Se'n va aquell gran polissardo, i aquella al-lota entra un poc en si; i pensa qui pensa ab tota aquella cosa que li acabava de passar, comensa a estar mal a pler i mal a pler, i sa posa a dir:

—Pero ¡mesquina de mí! ¿quina l'he feta? I ¿sense sobre aquest estornell qui es ni qui no es ni de quines egos vè, he donada paraula de casar-m'hi? Pero ¡aont he tengut es cap?

¡Llavor li vengué a la memòria es descuyt ferest qu'havia fet. Sa mare, com sa morí, li dexá, entre moltes

altres coses, un cavellet, qu'era un'ànima encantada, dexantli ben comanat que may resolués res que no anàs abans a demanar de parer a n-aquell animaló. Idò bé, llavor's recordá que, per donar es si a n-aquell xitxerel·lo de casarse, no era anada a demanar de parer a n-es cavallet.

—Pero ¿com som anada tan tapada? deya ella. ¡Ab una cosa tan grossa com es prendre s'estat de matrimoni, no anar a demanar de parer a n-es cavallet? ¡E-hu es grossa, ben grossa, ben grossa sa porcada qu'he feta! Sobre tot, me'n hi vatx ara metex, ¡veyam qui camí'm donarà!

S's'n hi va, i li conta's pas an es cavallet, que li diu:

—Pero ¿quina l'has feta?

—Massa que hu vetx, diu ella, que l'he feta grossa.

—I tant, diu es cavallet. I ¿qui't penses qu'es aquest xabal?

—¿Qui? diu ella.

—Idò En Barrufet, diu s'animaló.

—¿Que me dius? s'esclama ella tota estorada, tota aborronada.

—Lo que sents, diu es cavallet. ¡Fosses venguda, abans de donar es si, a demanarne de consej!

—Es que no hi he pensat, diu ella.

—¡Ja hu crec! diu es cavallet. ¡A voltros dones vos ne pren axi! ¡En parlarvos de casar, perdeu ets estreps i sa tramuntana de vistal i jaha la casemmos, sense comanarvos a Deu ni a Sta. Maria! I llavor molta volta vos ne duys s'aumut p'és cap, i tot es plors i descapdell i dir la mala pessima de s'hom, que voltros meteixes vos triareu!

—Tens tota sa raó, diu ella, he feta sa gran porcada, e-hu vetx massa; pero ¡veyam qui'n camí'm dones per sortir d'aquest envitricollat tan ferest!

—Si tu fas lo que't diré, diu es cavallet, encara poria esser que'n fosses escàpola d'*En Banyeta-Verda*, que allá ont te vol dur, es dins infern.

—¡Jesús, St. Antoni! s'esclama aquella al-lota. ¡Dins infern!

—Idò? diu es cavallet, ¡de gran bamba! ¡veyam si't duria an el cel s'alcatrás!

—Digués, idò, qu'he de fer! diu aquella mesquina.

—Mira, diu es cavallet: es polissó vendrà ab un xinxer de gent i una gran taringa de carrosses. Tu d'iras que no estás avesada a colcar més que demunt mi. Tot d'una que t'hi posarás, jo ja hauré pegat llongo i altre, i de d'allá, tant com en poré treure! Ells mos pitjarán derrera com'e llampons; i si't gires gens cap a ells, veurás que tots son dimonis, tots ab un grandíos banyam, coa enravonada cap amunt i peus forcats a punt de gall. Pero tu ¡ben alerta a retgirarte gens gens! ¡ben aferrada a sa meua, cabeyera! i jalerta a tombar ni per l'esquerra ni per la dreta! si vols que no mos apleguin! ¡Si Deu ho voli María, no mos haurán a cames!

—¡Prou que hu faré tot axi com m'has dit! diu *Na Dent d'or*.

I la dona no dormí en tota la santa nit devant aquelles comedacions tan esglayadores.

Sa dematinada, se posa un vestit lo més precios; i, quant En Barrufet s'hi presentà ab aquell xinxer de llocifers que parexiens tots fiys de rey, demunt aquelles carrosses que semblaven d'or i pedres precioses, *Na Dent d'or* les dona's bon dia, i ja ha tret es cavallet; i, com *En Banyeta-verda* li oferia carrossa millor de totes, que resplandia com un sol, tota de diamants, ella li diu:

—T'agraesc de tot cor s'oferiment, pero no'l puc acceptar. Yo no estic avesada a anar ab carrossa, i a's temps d'una *Ave Maria* ja'm tendrieu ab bati-eor, i avuy trop que no es dia de res d'axó. Jo tenc sa meua 'colcatura, aquest cavallet, que'l juc ab qualsevol.

I, encara no hu va haver dit, com pega bot demunt s'animaló, que enverga llongo tot d'una, i de dàrra corrents de quatres, carrera uberta!

Com En Barrufet i tota aquella trequelada de llocifers vereu aquella endemesa, ja han pitjat derrera's cavallet, tots de quatres, tant com en porien treure; pero's diantre de cavallet, com més anava, més reprenia. Allò no era córrer, sino volar; i En Barrufet i tota se seuva tropa que, veient que no li porien avansar cap passa, treyen foc p'és caxals, y tiven llamps y pestes, i no s'aturaven de dir:

—¡El dimoni es aquest cavallet! ¡Es més dimoni que noltros! ja tots mos dona es brou! ¡el dimoni qui l'agafi!

Mentre tant, *Na Dent d'or* sa gira una mica cap a ells, i ja hu crec que tot aquell xinxer que a-sa partida semblaven grans princeps i cavallers d'aquells més recolats, eren un esbart de dimonis, tots ab so grandiós banyam dalt sa closca, ab sa coa ben enravonada cap amunt i ab sos peus ben forcats, com-e galls de llevar, i aquelles carrosses eren totes de foc, com un forn de cals ablamat.

Com *Na Dent d'or* veu tota aquella dimoniada i tota aquella foquetèria que los encalsaven, exhala un crit d'esglay, dient:

—¡Jesús, St. Antoni! ¡estam perduts si mos agafen!

I ¿que fa ella? Se senya ben depresa en nom del Pare, i del Fill, i del Esperit Sant. Amèn.

Fer ella la senyal de la creu, i aquelles carrosses, ab tots es qui hi anaven dedins, pegan a l'aire, lo metex que si hi haguessen esclatat cent barrabons devall, —va esser tot u. Ab un tro d'aquells més esglayadors i esquerdats sa terra s'obrí, i carrosses i dimonis tot se'n entrà; i no'n veren pus la pols.

Quant es cavallet va creure que no importava córrer pus, s'atura i diu:

—¡De bones mos som escapats!

—Si que tens raó! diu *Na Dent d'or*.

—No res, diu es cavallet. Ara hem de veure de quin cap feym estelles. Com-e tornar a ca-teua, no hi penses per ara, si no vols caure en mans d'*En Barrufet*.

—¡Sa questiò es fogir d'ell! diu *Na Dent d'or*. ¡Cost lo que cost, en vuy esser escàpola! Digués qu'hem de fer, i hu farem, sia lo que sia!

—Mira, va dir es cavallet, ara hem de veure si trobam cap pastoret per aquí que't barat es vestit. Pareixeràs un gentil donzell, i te poràs llogar per crial a ca-qualque senyor d'aquells grossos, qu'es allá ont solen sortir més avinenteses; i tu jalerta a resdre res may, que no sies vengut a demanarme de parer! I poràs venir ab s'escusa d'anarme a donar paya o abeurarme.

Na Dent d'or e-hi allargá's coll a lo que li deya es cavallet; troben un pastor, se baraten es vestit; i es pastor, vestit de senyora, segui ab so fablet derrera ses eueyeyes—ti-tu-ti-tuti—; i *Na Dent d'or*, vestida de pastor, demunt es cavallet, de d'allá, camina caminaràs, cerca qui cerca una casa de senyor gros, aont porerse llogar i esperar sa bona avinentesa que's cavallet li havia dit.

(seguidà)

JORDI DES RECO

Es sisè centenari de sa mort del rey En Jaume II

Demà fa siccents anys que passà d'aquex mon a l'altre aquex bon rey an e qui tant i tant deu Mallorca. Es nostre Illm. Sr. Bisbe ha publicada una Pastoral ben llampant, fent veure qu'estam tots es mallorquins a n-es cas d'ofrir sufragis pe's anima d'aquell bon rey per si acás encara estigués entretençut a n-el purgatori. Es un dever que tenim de ferho axi com-e

feels i com-e ciutadans de Mallorca, per quant el rey En Jaume II va esser un ger-mà nostre i es nostre rey, i consagrà casí tota sa seuva vida a n-es bé de Mallorca. Dilluns, demà-pasat, el Bisbe celebrarà de Pontifical a la Seu, cantantshi un ofici solemnissim en sufragi de tan bon rey.

Seria de desitjar que a tots es pobles i a totes ses esglésies de Mallorca fessen lo metex. Sobre tot, mos pertoca demà a tots pregat i comanar a Deu el rey En Jaume I i tots los seus, per que, si encara son a n-el purgatori, puguin entrar aviat a la Santa Glòria; i, si ja son an el cel, que puguin per tots noltros i per tot Mallorca, que tant e-hu necessitam. Siguem jo mallorquins! agrait a lo molt que'l rey En Jaume feu per Mallorca! jagramfehi resantli, demà una part de rosari; i, es qui puguin, oint una missa, i fins oferintli una comunió! ¡Hala mallorquins, demostremos demà i sempre agrait a n-el rey En Jaume II, i catòlies fins, i no sols de boca, sino ab ses obres! —¡Deu fassa que a tots es pobles de Mallorca se celebri demà passat ab sufragis públics es sisè centenari de sa mort del rey En Jaume II. Amèn.

Molt re-de-bé!

Sa Diputació Provincial de Barcelona dia 28 de mars acordà crear un Institut filològic, axò es, una acadèmia, per fer es diccionari i sa gramàtica de sa llengua catalana, es a dir, que's parla a Catalunya, Rosselló, Balears i València, i llavor per estendre i fomentar per tot arreu sa nostra llengua i literatura; i foren anomenats per formar aquixa Acadèmia: lo M. I. Sr. Mn. Antoni M. Alcover, Mn. Federic Glascar, es Mestres en *Gay Saber N'Angel Guimerá*, En Juan Maragall i En Jusep Carner, i llavor lo Dr. En Lluís Segalà, catedràtic de grec de l'Universitat de Barcelona, i En Pompeu Fabra, filòlic de gran talla. Aquest Institut se constituirà solemnement di 9 d'aquest més a n-es palau de l'antiga Generalitat de Barcelona, essent elegits: President, Mn. Antoni M. Alcover; Vice-President, Dr. En Lluís Segalà; Bibliotecari, Mn. Federic Glascar; Depositari, En Pompeu Fabra; Secretari, En Jusep Carner.

Mn. Alcover arribà a Barcelona dia 12 d'aquest més, i aquell metex dia ja va prendre posessori de dita Presidència, i s'Institut ja celebrà sessió immediatament, i en tornà celebrar dia 15 i dia 19. —Dia 12 se fixà's presupost ordinari de dit Institut per enguany.

Es qui se son riguts tantes de vegades d'axò des Diccionari de Mn. Alcover, foren seguir rient com-e babaluets i bobians, mentres Mn. Alcover seguex fent sa seu via, vent en popa i quart exent, fent de tant en tant un enfilay de riyses ben fresques demunt tots es biduins que s'en riuen d'ell.

Uey!

No mos hi ha cabut un article d'*En Petitoy* i altres coses ben de sentir. Es que primer acaban es paper que s'escriuera, gràcies a Deu; ja hu val!

A n-es que volrien que LA AURORA fés es bategot, les feym a sobre que cada dia cobra més suscriptors nous. Si Deu no hi alsà la mà, haurem de tornar aumentar sa tirada. ¡Deu ho fassa! Amèn!